

Pregled strokovnih člankov

Deviance et société, Chéne-Bourg, leto 2009, št. 1:

Da Agra, C.: Konec boja proti drogam? (Po zgledu Nizozemske so doslej dekriminlizirale uporabo drog še Nemčija (1981), Italija (1990), Španija (1992), Luksemburg (2001) in Belgija (2003). Portugalska je leta 2000 dekriminlizirala uporabo in posest droge za lastno uporabo. S tem se v Evropi postopoma končuje »vojna proti drogi«, ki jo je napovedal predsednik ZDA Nixon 1973. leta. Danes, 20 let od sprejema zadnje mednarodne konvencije o boju z drogo, nobena država ne verjame več v dva mita, ki spremljata politiko boja z drogo: v družbo brez droge in da je kazensko pravo potrebno in učinkovito sredstvo za izkoreninjenje droge. Tudi Portugalska je imela v preteklosti strogo kazensko zakonodajo za uživalce in prodajalce droge. Leta 1976 je ustanovila poseben državni urad za boj z drogo in posebno policijsko enoto za pregon uživalcev in prodajalcev droge. Šele po 1990. letu se je »boj proti drogi« spremenil v »politiko zmanjševanja škodljivih posledic uživanja droge«, zlasti z metadonskim tretmanom. Danes je Portugalska edina država, ki ne beleži porasta števila uživalcev drog in števila zaprtih oseb zaradi kaznivih dejanj, povezanih z drogo.) – Rambourg, C.: Vpliv »sobe za družinske obiske« na identiteto obsojencev (Obsojenci v francoskih zaporih so imeli v preteklosti stike z družinami prek pisem, telefonov in obiskov. Leta 1983 pa je začela osrednja uprava za izvrševanje kazenskih sankcij razmišljati, da bi obsojencem ponudila tudi posebne sobe za intimne obiske družinskih članov. Zamisel se je uresničila šele po 20 letih. Sobe za družinske obiske so v bistvu opremljena enosobna in dvosobna stanovanja zunaj ograje zapora. Raziskava identitete obsojencev »v zaporu« in po preživetih urah v sobah za družinske obiske je pokazala, da so obsojenci nenadoma postali »drugi ljudje«. Vendar se mnogi obsojenci po večletni kazni v celici sploh niso znašli v novem položaju, mnogi med njimi niso bili več sposobni normalnih spolnih odnosov. Končna ugotovitev raziskovalcev je, da sobe za družinske obiske ne morejo zmanjšati številnih neugodnih posledic dolge zaporne kazni, ki doživlja zato vse hujšo kritiko.)

Deviance et société, Chéne-Bourg, leto 2009, št. 2:

Peretti-Watel, P., Constance, J.: Tobak – droga revnih (Za zahodne družbe je značilna kultura tveganja in ideal zdravja. Zdravje velja za vrednoto, zato veljajo tisti, ki si prostovoljno uničujejo zdravje, za deviante. Ker je kajenje že dolgo časa dejavnik visokega tveganja za poslabšanje zdravja, velja za odklonsko vedenje in kadilci so negativno stigmatizirani kot drogiranci. Francoska raziskava med revnimi je pokazala, da štejejo tobak za drogo, saj so odvisni od cigaret in so pripravljeni storiti vse, da pridejo do njih. Večina mladih kadilcev bo za vedno ostala pri tej drogi, saj si zaradi revščine ne morejo

privoščiti dražjih. Kadilci očitajo državi nepoštenost, ker si »polni žepe« z zviševanjem cen cigaret, namesto da bi industrijo prisilila k izdelavi manj škodljivih cigaret.) – Boucher, M.: Francoske izkušnje z mladimi v getih (Francoski sociologi se zavedajo, da je država z množično gradnjo socialnih stanovanj za priseljence iz afriških držav ustvarila stigmatizirano populacijo mladih. Značilnost vseh getov je visoka stopnja mladoletniškega prestopništva, narkomanije, alkoholizma in nasilne kriminalitete, zato je policija nenehno prisotna na tem prostoru. Raziskava v getu manjšega mesta (intervju in neposredno opazovanje na ulici) je pokazala, da se mladi čutijo manjvredne zaradi nenehnega policijskega nadzora. Poleg politikov in policije mladi kritizirajo tudi delo socialnih služb, ki namesto, da bi jim pomagale, izvajajo nad njimi institucionalno in sodno nasilje. Mladi so dokazali, da »kakor hitro policija neha delati neumnosti, preneha tudi nasilje mladih«.)

Revue de droit pénal et de criminologie, Bruxelles, leto 2009, št. 5:

Marique, E.: Igre na srečo kot sredstvo informacijske družbe (V Belgiji delujejo podružnice številnih tujih podjetij, ki organizirajo različne igre na srečo. Ker se v tej dejavnosti obrača ogromno denarja, mora država z zakoni urediti tako oglaševanje tujih podjetij kot zbiranje denarja in poslovanje z zbranim denarjem. Hkrati mora zavarovati svoje državljane pred izkoriščanjem in preprečiti ilegalne igralnice. Še zlasti so nevarne igre na srečo, ki se izvajajo po svetovnem spletu. Sedeži številnih spletnih iger na srečo so v »ekstotičnih« državah sveta. Svetovni splet, ki je največja pridobitev sodobne informacijske družbe, postaja tudi spodbujevalec in sredstvo nevarne mednarodne kriminalitete.) – Curtuyvels, Y.: »Tveganje« kot temelj sodobne kriminalitete in kaznovalne politike (Tako kot temelji socialna, družinska in zdravstvena politika na določenem, vnaprej predvidenem »tveganju«, je tudi kaznovalna politika usmerjena na določeno grozečo nevarnost, o kateri mora razmišljati kazenski sodnik pri izboru in izreku »preventivne oz. represivne« kazenske sankcije, npr., ali naj mladoletnemu prestopniku za tretje kaznivo dejanje izreče ukor ali mladoletniški zapor. Ker je vsako prihodnje tveganje samo možnost, ki se bo ali ne bo zgodila, mora sodnik kaznovati »po pameti« in ne samo »po zakonu«, saj niso (še) znani odgovori na vprašanja: kateri prestopnik bo, če sploh bo, povratnik in kakšno je tveganje za storitev istovrstnega (specialni povratek) ali drugovrstnega (splošni povratek) kaznivega dejanja. Pričakovana oz. predvidena stopnja tveganja povratka bi morala biti temelj za izbor vrste in višine kazni v racionalni kriminalitetni politiki, saj je represivna kaznovalna politika družbeno neracionalna in škodljiva. Sodobna družba je družba vsakovrstnih tveganj. Izoblikovala

se je že določena »kultura tveganja« in »kultura preprečevanja tveganja« pred znanimi nevarnostmi, zato starši že otroke učijo »naj živijo po pameti«. V kazenskem pravu se kot najnovejša smer uveljavlja t.i. »kultura nadzorstva«, saj vedno več kazenskih sankcij dobiva različne oblike »nadzora« nad »nevarnimi« prestopniki. Ta smer naj bi se uveljavila tudi v »novi penologiji«, ki varuje družbo pred tveganjem povratka prestopnikov tudi z zunajzaposkimi ukrepi.)

Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique, Genève, leto 2009, št. 1:

Piednoir, J.: Strah pred kriminaliteto (Ameriški teoriji »razbitega okna« in »ničte tolerance« sta danes osnova za preprečevanje in zatiranje kriminalitete v številnih državah. Občutek varnosti je v pomembni meri odvisen od vidnosti in navzočnosti policije. Vendar je raziskava v Chicagu pokazala, da zanemarjeno okolje ne povečuje najtežjih oblik kriminalitete. Bolj kot zunanja zanemarjenost in nered pospešujeta kriminaliteto revščina in imigracija. Kriminaliteto najbolj preprečuje socialna povezanost in neformalno družbeno nadzorstvo. Raziskave kažejo, da je občutek ogroženosti odvisen predvsem od osebnega doživetja nevarnosti, ni pa povezan z objektivnimi podatki o stopnji in nevarnosti določene vrste kriminalitete.) – Matignon, E.: Pravica žrtev do pravičnega postopka (Žrtve kaznivih dejanj, ki so bile (pre)dolgo časa zapostavljene v družbi, pridobivajo v zadnjih desetletjih pomembnejši položaj. Mednarodni organi so izdali številna priporočila za varstvo žrtev, odškodnine in zagotavljanje ustreznega položaja v kazenskem postopku ter celo med izvrševanjem kazenskih sankcij. Kljub temu imajo sodniki težave pri praktičnem vključevanju žrtev v kazenski postopek. Žrtvi bi bilo treba zagotoviti možnost, da odloča o ustavitvi postopka zoper obdolženca oz. obtoženca, da predlaga izvedensko mnenje, zlasti pa ji gre pravica do obveščeniosti v vseh fazah postopka. Francija je z zakonom leta 2000 na novo uredila položaj žrtev v kazenskem postopku v skladu z mednarodnimi akti o varstvu žrtev in odločitvami Evropskega sodišča za človekove pravice.) – Loubet del Bayle, J.-L.: Družbeno nadzorstvo in kriminološke perspektive (V sodobni družbi se hitro spreminjajo oblike družbenega nadzorstva, kar mora upoštevati tudi kriminologija. Družbeno nadzorstvo ima dve temeljni obliki: pozitivno nadzorstvo, ki nagrajuje družbeno sprejemljivo vedenje, in negativno (represivno) nadzorstvo, ki kaznuje kršitve norm. Glede na izvor pa je družbeno nadzorstvo lahko notranje in zunanje nadzorstvo. V sodobni »postmoderni« družbi se zmanjšuje učinek primarnega in sekundarnega neformalnega nadzorstva, saj je vpliv socializacijskih institucij, kot sta družina in šola, vedno manjši, ker sodobna potrošniška družba spodbuja individualizem in egoizem. Hkrati se zmanjšuje zaupanje ljudi v organe formal-

nega družbenega nadzorstva, kar pelje v povečano agresivnost zaradi samoobrambe.) – Crispino, F.: Razlaga dokazov na področju kriminalitete z vidika razvoja kriminalistične in forenzične znanosti (Medtem ko je kriminalistika doživela velik razvoj in napredek, ostaja zbiranje in selekcija materialnih dokazov na področju kriminalitete še naprej v rokah policistov, ki so najmanj izobraženi in strokovno usposobljeni med vsemi delavci, ki sodelujejo v kazenskem postopku. Po francoskem zakonu o kazenskem postopku je naloga policije, »da ugotovi kaznivo dejanje, zbere dokaze in izsledi storilca«. Vsaka od navedenih treh nalog je pomembna za kasnejše intimno prepričanje sodnika in porote, kdo je storilec in kakšni dokazi ga obremenjujejo. Iz tega je mogoče sklepati, da je boljše pravosodje lahko samo posledica znanstvenih materialnih dokazov, ki jih omogoča uporaba sodobnih tehničnih sredstev na kraju kaznivega dejanja in v forenzičnih laboratorijih. Država bo zato morala v prihodnje vlagati več sredstev v strokovnost policijskih delavcev. V prihodnje bodo pri dokazovanju krivde vedno bolj odločali vseh vrst sledovi, te pa lahko »opazi samo tisti, ki jih vidi, vidi pa jih lahko samo tisti, ki jih ima že prej v glavi«. Zato je potrebna globalna optimizacija znanstvene policije, ki bo usposobljena za boj s sodobno kriminaliteto.)

Revue internationale de criminologie et de police technique et scientifique, Genève, leto 2009, št. 2:

Forenzične znanosti (Celotna številka - 128 strani - vsebuje krajše prispevke s področja forenzične znanosti. Ta posebna številka je bila izdana ob 100 - letnici (1909-2009) Inštituta znanstvene policije na Univerzi v Lausanni. Največje zasluge za razvoj švicarskega inštituta so imeli Rodolphe Reiss, Marc Bischof (ki je vodil inštitut od leta 1924-1963) in Jean Mathyer (ki je vodil inštitut od leta 1963 - 1986). Predstavljene so temeljne ugotovitve z naslednjih področij: odkrivanje, prepoznavanje in razlaga digitalnih, bioloških in DNK sledov, sledov alkohola in mamil, vnetljivih tekočin, uporaba sledilnih psov, odkrivanje in dokazovanje računalniških sledov, sledov pnevmatik, sledov tekstilnih vlaken, sledov vizualne percepcije, uporaba fotogrametrije, prepoznavanje pisave, ekspertiza podpisov na umetniških slikah. Nadalje so obdelani še: sledovi na pogoriščih, sledovi eksploziva, sledovi droge ob posilstvih, identifikacija mrtvih oseb, prepoznavanje oseb na posnetkih skritih ali odkritih kamer, ugotavljanje starosti osebe na osnovi DNK, sledovi v mobilnem telefonu, hitra kemična analiza majhnih količin droge, prepoznavanje ponaredkov (npr. parfuma, ur, kozmetike, hrane, zdravil, glasbenih aparatov), dokazovanje nasilja nad ženskami, uporaba forenzične znanosti na kraju kaznivega dejanja, prispevek forenzične znanosti k sodnim zmotam.)

Revue pénitentiaire et de droit pénal, Paris, leto 2009, št. 1:

Ludwiczak, F.: Vsebinske novosti pri opredelitvi povratništva (V klasičnem kazenskem pravu je bil povratek praviloma razlog za strožjo kazen. Zakonodajalec je štel povratek kot znamenje »nevarne osebnosti« in ne kot neuspeh prestane sankcije. Francoski kazenski zakonik je prvič 1994. leta in ponovno 2005. in 2008. leta spremenil prejšnja klasična merila za presojo nevarnosti povratka. Novo izhodišče upošteva povratnikovo prihodnjo družbeno nevarnost, zato se vse bolj uveljavljajo preventivno usmerjene sankcije, ki pa se v resnici še vedno kažejo v represivni obliki. Očitno je, da v kazenskem pravu (še) ni zanesljivih metod za določanje verjetnosti tveganja prihodnje kriminalitete. Zato francoski zakon o preprečevanju kriminalitete iz 2007. leta daje sodnikom široke možnosti pri izboru preventivnih sankcij, katerih namen je onesposobiti človeka, ter varstvo družbe in potencialnih žrtev. Novi »varnostni ukrepi« ob kazni ali po izreku kazni so še vedno represivni, čeprav imajo preventivni namen.) – Portolano, D.: Kritika preiskave in preiskovalnega sodnika (Preiskava in preiskovalni sodnik doživljata številne kritike, zato se pojavljajo predlogi za ukinitvev preiskave, kar bi sedanji inkvizicijski postopek spremenilo v obtožni, prispevalo pa bi tudi k večjemu varstvu človekovih pravic v kazenskem postopku in k večji ter bolj aktivni vlogi tožilca. Vendar so še vedno številni razlogi za ohranitev preiskave in preiskovalnega sodnika; po Evropski konvenciji o človekovih pravicah je treba v kazenskem postopku obdolžencu zagotoviti »enakost orožij« in doseči ravnotežje med obtožbo in obrambo že v policijskem in ne šele v kazenskem postopku. Zlasti je to varstvo pravic pomembno, če je odrejen pripor. Preiskovalnemu sodniku se pripisuje tudi neodvisnost od države in strank v postopku, njegove odločitve pa so podvržene presoji višjih sodnih organov.) – Céré, J.-P.: Evropsko sodišče za človekove pravice in varstvo pravic zaprtih oseb (Evropsko sodišče za človekove pravice varuje pravice več sto milijonov Evropejcev. Osnova za delo sodišča sta Evropska konvencija o človekovih pravicah in Evropska konvencija o preprečevanju mučenja in drugega nečloveškega in ponižujočega kaznovanja. Neposredno pa vse obsojence varuje pred mučenjem Evropski odbor za preprečevanje mučenja, ki obiskuje zapore in »posluša« pritožbe zapornikov. Dosedanje sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice se nanašajo na varstvo življenja in zdravja zaprtih oseb, na varstvo pred mučenjem in ponižujočim kaznovanjem, na disciplinsko kaznovanje, na osebne preglede zaprtih oseb, na varstvo oseb z duševnimi motnjami, na prisilno hranjenje ob gladovnih stavkah in na pravice nekadilcev, da se jih loči od kadilcev. Novejše sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice pa štejejo kot mučenje tudi neustrezne nastanitvene razmere in prenaseljenost zaporov). – Février, F.: Francosko zaporsko pravo (V teoriji je sprejeto stališče, da je pravo o izvrševanju kazenskih sankcij del celovitega represivnega oziroma kazno-

valnega (kazenskega) prava. Zlasti to velja za zaporsko pravo, ki se uporablja pri disciplinskem kaznovanju zapornikov. Čeprav vodijo disciplinske postopke in izrekajo disciplinske sankcije upravni organi, pristojni za izvrševanje kazni zavora, morajo uživati zaporniki enako pravico do sodnega varstva in pritožbe, kot ga uživajo državljani zunaj zavora. Izrek disciplinske kazni oddaje v samico (izolacija) je dodatna zaporna kazen znotraj samega zavora, ki lahko hudo prizadene pravice zapornika. Do danes se je v okviru izvrševanja zaporne kazni že razvilo posebno "disciplinsko pravo".) – Bonfils, Ph.: Oblike nadzora nad obsojenci zunaj zavora (Besedna zveza "kaznovanje in nadzorovanje" (Foucault) je razumljiva. Tudi s kriminalnopolitičnega stališča je gotovo bolj potencialne prestopnike nadzorovati in preprečiti kršitve kot kasneje kršilce prava kaznovati. Temeljno vprašanje pa je, koga in kdaj nadzorovati, saj se z nadzorom krši načelo domneve nedolžnosti. Klasično kazensko pravo je poznalo samo zaporno kazen. Šele pod vplivom italijanskega pozitivizma so se ob koncu 19. stoletja pojavili "varnostni ukrepi", ki se lahko uporabijo že pred storitvijo kaznivega dejanja (*ante delictum*) na podlagi ocene nevarnosti človeka. Po francoskem zakonu iz 2008. leta lahko sodišče ob določenih (stroгих) pogojih izreče prestopniku različne oblike nadzorstva pred izrekom kazni, med prestajanjem zaporne kazni in po prestani kazni.) – Malabat, V.: Alternative zaporni kazni (Pogosto se govori o alternativah kot "zdravilu" za vse slabosti današnje zaporne kazni. V resnici pa imajo alternative svoje meje. V Franciji štejejo med alternative zaporni kazni samo tiste ukrepe, ki se izrečejo namesto zagrožene zaporne kazni, ne pa tudi alternativne oblike izvrševanja že izrečene zaporne kazni, kot so hišni zapor, elektronski nadzor, delo v korist skupnosti, vikend zapor. Tudi denarna kazen in sodni opomin nista alternativni. V Franciji sodnik lahko izbira med številnimi alternativami in izreče različne prepovedi ali denarne in druge obveznosti. Zakon ne dovoljuje hkratnega izreka zaporne in alternativne kazni, medtem ko dopušča hkratno (kumulativno) izrekanje različnih alternativ. Če se zaporna kazen lahko izvrši tudi prisilno, to ne velja za alternativne kazni. Zato zakon dopušča, da sodnik že ob izreku alternative predvidi določeno kazen zavora ali denarno kazen za primer, da obsojenec ne bi izpolnil obveznosti iz izrečene alternativne sankcije ali pa bi jih izpolnil samo delno.) – Giacopelli, M.: Nadzor nad zapori v Franciji (Vprašanje nadzora nad francoskimi zapori je v zadnjih letih postalo zelo pomembno, saj je bila država večkrat kaznovana na Evropskem sodišču za človekove pravice zaradi kršenja pravic zapornikov. Čeprav je država kršenje pravic opravičevala s prezasedenostjo zaporov, to po Evropskih zaporskih pravilih ni opravičilo za kršenje pravic zapornikov. Država je 2007. leta ustanovila dve strokovni komisiji in imenovala posebnega generalnega nadzornika zaporov. Zaradi mednarodnega pritiska Francija pripravlja tudi poseben zakon o izvrševanju kazenskih sankcij, saj so bile doslej vse določbe o izvrševanju kazenskih sankcij vključene v zakon o kazenskem postopku. Čeprav je uprava za izvr-

ševanje kazenskih sankcij najbolj nadzorovan državni upravni organ s strani notranjih in mednarodnih nadzornih organov, prihaja v zaporih še vedno do številnih kršitev pravic zapornikov. Nadzorni organi se največkrat odzivajo samo na izredne dogodke v zaporih, ko so zapornikom kršene osnovne pravice.) – Pradel, J.: Mednarodno zaporsko pravo (Pravice zapornikov varujejo konvencije in drugi akti Sveta Evrope o postopanju z zaporniki. Za članice Sveta Evrope so obvezne tudi sodbe Evropskega sodišča za človekove pravice. Evropska zaporska pravila določajo, da je treba pri izvrševanju zaporne kazni "zagotoviti varnost, red in disciplino in hkrati pogoje, ki varujejo človekovo dostojanstvo". Vsa državna prava o izvrševanju zaporne kazni nalagajo obsojencem tri temeljne obveznosti: nastop kazni, spoštovanje reda, discipline in ukazov delavcev in delo za lastno prevzgojo. Obsojenci ohranijo med prestajanjem kazni vse civilne in politične pravice, ki jim niso posebej z zakonom odvzete, priznana jim je pravica do informacij, do stikov z družino in do pritožbe, če so jim kršene pravice.)

Pripravil Franc Brinc

Criminal Justice and Behaviour, Beverly Hills, leto 2009, št. 10

Hariss, D.A.: Razumevanje moških storilcev kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost (Prejšnje raziskave temeljijo ali lahko teorijo kriminologije primerjajo s specializiranim vedenjem storilcev kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost. Eno stališče je, da so zločinci storilci raznovrstnih kaznivih dejanj. Alternativni vidiki, bolj domači na področjih raziskav spolni zlorab, pa predpostavljajo, da so storilci kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost (predvsem pri spolnem nadlegovanju otrok) izključno storilci kaznivih dejanj samo na področju spolnosti. Raziskava zajema 374 moških storilcev kaznivega dejanja zoper spolno nedotakljivost v terapevtskih zavodih zaradi zdravljenja in varstva. Storilce so delili glede na vrsto zločina, ki so ga storili. Čeprav so bile zaznane pomembne razlike med pedofili in posiljevalci, so bile še bolj izrazite razlike, ko se je primerjalo storilce raznovrstnih kaznivih dejanj in storilcev dejanj zoper spolno nedotakljivost.

Criminal Justice and Behavior, Beverly Hills, leto 2009, št. 11:

Beaver, Kevin M.: Dokazani vplivi genetike in okolja na razvoj nizke samokontrole (Raziskava je razkrila oz. dokazala, da je nizka samokontrola ena izmed močnih in najbolj trdnih napovedi nesocialnega vedenja. Veliko je zanimanje za

identifikacijo dejavnikov, ki povzročajo variacije v različnih fazah samokontrole. Nedavno opravljena raziskava je razkrila dejstvo, da na faze samokontrole vplivajo tako geni kot tudi okolje, opozarja pa tudi na povezavo med prisotnostjo serotonina v genih z mladoletnikovim druženjem s potencialnimi prestopniki ter fazami ravni samokontrole. Na podlagi tega je bila opravljena študija zdravja mladoletnikov, ki je dokazala vzajemno delovanje v času adolescence.) – DeLisi, M.: Kriminologija amigdale (Centralni del limbičnega sistema možgan amigdala, predstavlja središče čustvenega delovanja, ki se odziva na strah in druga čustva. Kljub temu, da je amigdala dinamično področje preučevanja v nevroznanosti, pa je na področju kriminologije skoraj prezrta, saj če smo natančni, je bila predmet samo ene kriminološke študije (Pontius & LeMay, 2003). Zaradi svoje vloge pri uravnavanju strahu in drugih čustvenih spominov in odzivanja je amigdala pomembno povezana s psihopatijo. Veliko raziskav je preučevalo razloge za nastanek kriminalnega vedenja, ki je bilo povzročeno v različnih čustvenih stanjih. Bodoče kriminološke raziskave bodo imele prednost pred tistimi pristopi, ki povezujejo kriminalno vedenje z njegovim okoljem. Povezanost možganov in vedenja se lahko uspešno naveže na genetske raziskave in preučevanje vplivov na nastanek bolezni skozi čas.)

European Journal of Criminology, London, leto 2009, št. 5

Killias, M.: Vplivi povečanja doslednosti pri kaznovanju (Od leta 1993 na predmestnih vlakih v Zurichu ni bilo redne kontrole vstopnic. Čez čas se je povečala skrb potnikov za varnost. Ker ni bilo kontrole, se je po 9 uri zvečer povečalo število kaznivih dejanj. Poleg ohranjanja reda na vlakih, kontrolorji tudi preverjajo vozovnice. Ta program se je začel junija 2003 in takoj, ko se je začel izvrševati, se je število potnikov po 9 uri zvečer povečalo za 1500 odstotkov, prav tako pa so se tudi povečala sredstva, namenjena kontroli. Program je povzročil drastično zmanjšanje izmikljanju plačila vozovnic na vlaku v popoldanskih in večernih urah. Potniki, ki niso imeli vozovnic, so morali plačevati visoke denarne kazni - od 60 do 120 švicarskih frankov. Neplačevanje vozovnic se je tako čez čas normaliziralo.)

European Journal of Criminology, London, leto 2009, št. 6

Theobald, D.: Vplivi poroke na povzročitev kaznivih dejanj (Raziskava Oddelka za prestopniško vedenje v Cambridgu je zajela 411 moških v starosti od 8 do 48 let. Analiza vpliva poroke na storitev kaznivega dejanja temelji na 162 obsojenih moških. Starost moških, pri kateri so se poročali, pa so razdelili na

3 skupine; zgodnja starostna skupina od 18 do 21 let, srednja od 22 do 24 let in pozna starostna skupina nad 25 let. Raziskava je pokazala, da so se poročali tisti moški, ki so prenehali s kaznivimi dejanji, vendar samo tisti, stari od 18 do 21 let in 22 do 24 let. V tej raziskavi so se najprej osredotočili na preučevanje posameznikove naklonjenosti poroki. Sklenitev zakonske zveze je že od nekdaj obravnavano skupaj s kriminologijo kot dejavnik, ki vpliva na opustitev kaznivih dejanj. Vplivov na to, ali se bo posameznik poročil ali ne, je več, vključno z življenjskimi izkušnjami in demografskimi vplivi.)

Barbara Bizilj

European Journal on Criminal Policy and Research, leto 2009, št. 3:

De Fazio, L.: Pravna ureditev zalezovanja v državah članicah EU (Avtorica preučuje značilnosti kriminalizacije zalezovanja v izbranih državah članicah EU (Velika Britanija, Danska, Belgija, Nizozemska, Nemčija, Malta, Irska, Avstrija in Italija), navaja glavne značilnosti kazenskopravnih zakonodaj na tem področju, hkrati pa predstavlja stanje v državah, ki t. i. *anti-stalking* zakonodaje (še) nimajo in specifične inkriminacije šele pripravljajo, uporabljajo splošnejše ali pa problemu ne namenjajo posebne pozornosti. V večini držav so *anti-stalking* zakonodaje spodbudili mediji in civilna gibanja za pravice žensk; izjema sta Danska, kjer je šlo za formaliziranje že utečenih policijskih praks, ter Malta, kjer problem urejajo v kontekstu nasilja v družini.) – Galeazzi, G. M. in drugi: Izkušnje žrtev zalezovanja in klici na pomoč v treh evropskih državah (V raziskavi so s pomočjo spletnih vprašalnikov preučevali odzivanje žensk, žrtev zalezovanja, v Belgiji, Italiji in Sloveniji ter njihovo navezovanje stikov s pristojnimi institucijami, časovne okvirje odzivanja institucij, načine njihovega interveniranja ter (ne)zadovoljstvo žrtev s ponujeno pomočjo. Belgijske žrtve so se v primerjavi z italijanskimi in slovenskimi pogosteje odločale za alarmiranje policije in drugih organizacij. Pomoč policije je bila večinsko ocenjena kot učinkovita zgolj v Belgiji, bolje pa so učinkovali ukrepi prepovedi približevanja. Avtorji pozivajo k čim boljšemu medinstitucionalnemu sodelovanju, k večji dostopnosti do informacij ter senzibiliziranju strokovnjakov in javnosti.) – Tjaden, P. G.: *Anti-stalking* politika in raziskovanje v ZDA – dvajsetletna retrospektiva (Avtorica predstavlja ključne točke raziskav zalezovanja s poudarkom na pravnih vidikih v ZDA, kjer gre za raziskovalno in zakonodajno delo z roko v roki, začeni s Kalifornijo. Ugotavlja, da je tozadevna kriminalitetna politika v številnih ozirih pripomogla k varovanju žrtev, še vedno pa med zveznimi državami obstajajo razlike pri definiranju zalezovanja in njegovem sankcioniranju. Poziva k zavedanju novih pojavnih oblik kriminalitete, kot je npr. zalezovanje na

spletu, usposabljanju odgovornih oseb ter širjenju raziskovalnih aktivnosti. Preučitev ameriškega zgleda je nujna tudi za evropsko javnost.) – Groenen, A.; Vervaeke, G.: Nasilni zalezovalci – policijsko zaznavanje dejavnikov tveganja (Avtorja analizirata 204 primere zalezovanja v Belgiji, da bi ugotovila dejavnike, ki opozarjajo policiste in druge vključene akterje na večjo verjetnost pojava fizično nasilnega zalezovalca. Abstrahirata dejavnike nasilne osebne zgodovine, groženj nekdanjim partnerjem, zlorabe psihotropnih substanc in vandalizma. Zaključujeta, da zbrani podatki lahko služijo le kot osnova za oblikovanje teoretskega modela dejavnikov tveganja.) – Hoffmann, J.: Javne osebnosti in zalezovanje v evropskem kontekstu (Avtor se ukvarja s specifičnim problemom zalezovanja, nadlegovanja, groženj in napadov na znane osebnosti v Evropi. Opozarja na razkorak med visoko prevalenco tovrstnih pojavov in zanimanjem medijev na eni strani ter nizkim številom znanstvenih raziskav pojava na drugi. Na podlagi treh študij pisec izpostavlja dva osrednja dejavnika tveganja pri žrtvah – intenzivno nastopanje v medijih in s tem povezano razkrivanje osebnih informacij ter pojavljanje na javnih mestih v večernih ali nočnih urah; pri storilcih pa omenja psihične motnje (npr. erotomanije). Prispevek obravnava tudi razlike v pojavnih oblikah zalezovanja med obravnavanimi kategorijami žrtev, dotika pa se še nekaterih vprašanj prevencije.)

Crime and Delinquency, leto 2009, London, št. 4:

Melde, C.; Esbensen, F.-A.: Prekrivanje vlog storilca in žrtve ter strah pred viktimiziranjem v šoli – longitudinalna analiza modela dejavnikov tveganja (Številna poročila o nasilju v šolskih okoljih s pogostimi tragičnimi posledicami vzbujajo zaskrbljenost glede varnosti v šolah. Pisca etiološko uporabita »klasični« Ferrarov model strahu pred kriminaliteto v longitudinalni raziskavi s 1.450 vključenimi ameriškimimi šolarji v starosti od desetih do šestnajstih let. Raziskava empirično potrjuje znano dejstvo prepada med (ne)tveganjem za viktimizacijo ter (kognitivnimi) (ne)manifestacijami (čustva) strahu, ob čemer avtorja pozivata k zmanjševanju te razlike na podlagi načrtnega delovanja odgovornih v izobraževalnih ustanovah.) – Salisbury, E. J. in drugi: Pričakovana vrednost spolno odzivnih kriminalnih modelov (Avtorice najprej ugotavljajo, da modeli predvidevanja kriminalnega vedenja in tovrstnih klasifikacij storilk kaznivih dejanj neustrezno izhajajo iz »moških« modelov. V prispevku predstavljajo empirično preizkušen »spolno ustrezen« pristop k superviziji in resocializaciji storilk, ki osvetljuje pomembne dejavnike upoštevanja v kontekstu (ne)uspešnosti slednje – zlorabljanje, duševno (ne)zdravje, odvisnost od psihotropnih substanc, disfunkcionalna intimna in druga pomembna razmerja, »nizko« samopodobo, prepričanje o lastni (ne)spособnosti, težave v starševstvu. Zanimarjanje teh vprašanj vodi v slabše prilagajanje obsojenk režimu v zapo-

rih in drugih institucijah ter k večjim stopnjam povratništva. Pilotska študija prinaša »mešane« zaključke glede (ne)smotrnosti prilagajanja navedenih modelov ženskim storilkam, kar kliče k nadaljnjemu raziskovanju.) – Schaffer, M.; Clark, S.; Jeglic, E. L.: Vloga empatije in vzgojnega stila v etiologiji antisocialnega vedjenja (Avtorice predstavljajo rezultate raziskave, ki je 244 študentov iz urbanega ameriškega okolja povpraševala po razmerjih med vzgojnimi slogi roditeljskih figur in njihovem (ne)doživljanju oz. (ne)izkazovanju empatije ter posledičnimi vzorci deviantnega obnašanja anketirancev. Materina permisivna vzgoja naj bi s kognitivno-emocionalno pogojenimi vplivi na (ne)razvoj otrokovih empatičnih zmožnosti tako neposredno kakor posredno korelirala s kasnejšim nesocialnim vednjem. Zavedati se velja težav glede (ne)zanesljivosti uporabljenih samo-vprašalnikov, sploh pa kontroverznosti pri povezovanju vprašanj empatije in starševsko-otroškega čustvenega navezovanja z mehanizmi nastanka deviantnosti, kar je tematika, ki v kriminološkem diskurzu zadnjega obdobja v vse večji meri pridobiva na (kritični) pozornosti.)

Saša Kmet

Crime, Law and Social Change, Dordrecht, leto 2009 (vol. 52), št. 1:

Številka je zastavljena tematsko in vsebuje prispevke, ki analizirajo ukrepe za preprečevanje pranja denarja.

Verhage, A.: Med kladivom in nakovalom? Sistem institucij za preprečevanje pranja denarja in njegove interakcije s tržnim sistemom za zagotavljanje skladnosti (Boj proti pranju denarja poteka v sistemu, v katerem sodelujejo javne in zasebne institucije tako na domačem kot tudi na mednarodnem nivoju. Posledica dosedanjih (med)narodnih pobud je razvoj dveh vzporednih pristopov v boju proti organiziranemu kriminalu in pranju denarja; na eni strani je zakonodajni pristop in na drugi strani tržni oziroma komercialni pristop samoregulacije. Vzporedno z analizo interesov posameznih (pod)sistemov prispevek predstavi razvoj sistema (javnih) institucij za preprečevanje pranja denarja in razvoj sistema samoregulacije finančnih institucij ter "rojstvo" storitvene industrije za zagotavljanje skladnosti z javnopravnimi in panožnimi standardi. Storitve, ki jih finančni sektor potrebuje za boj proti pranju denarja med drugim obsegajo zagotavljanje programske opreme, usposabljanje kadrov in dajanje nasvetov glede preprečevanja pranja denarja. Kako celotni sistem preprečevanja pranja denarja deluje v praksi, pa predstavi empirična analiza belgijskega sistema.) - Gelemerova, L.: V prvi bojni črti proti pranju denarja: minsko polje regulacije (V "vojni" proti pranju denarja je zbiranje in obdelava podatkov ključne-

ga pomena. Posebno vlogo pri tem procesu ima globalna mreža finančnih obveščevalnih enot. Avtorica v prispevku predstavi zgodovino mednarodnega sistema preprečevanja pranja denarja ter evolucijo in različne vrste finančnih obveščevalnih enot v posameznih državah in njihove sisteme obdelave podatkov. Ob tem skuša odgovoriti na vprašanje, ali sedanja zakonodaja in zakonodaja v nastajanju sploh omogoča učinkovito (so)delovanje finančnih obveščevalnih enot, in izpostavlja pomanjkljive definicije ter večjo potrebo po povratnih informacijah finančnim institucijam, ki posredujejo podatke o sumljivih transakcijah.) - Harvey, J., Lau, S.F.: Denar kriminalnega izvora, ugled in poročanje (Prispevek analizira motive finančnih institucij za sprejemanje ukrepov v zvezi s preprečevanjem pranja denarja, pri čemer se posebej osredotoča na dojetje bank, kakšno tveganje pomeni "umazan" denar za njihov ugled. Na podlagi analize letnih poročil in poročanja tiska ter javnega dojetja pranja denarja avtorja ugotavljata, da je bolj verjetno, da finančne institucije uvajajo ukrepe za preprečevanje pranja denarja zato, da ohranijo svoj ugled in se izogonejo sankcijam, ne pa zato, da bi ga izboljšale.)

Crime, Law and Social Change, Dordrecht, leto 2009 (vol. 52), št. 2:

Številka je tematska in predstavlja mednarodne raziskave o tem, kako policisti dojemajo uporabo prisilnih sredstev.

Waddington, P.A.J. in drugi: Ista melodija? Podobnosti in razlike o tem, kako policija govori o uporabi prisilnih sredstev (Prispevek predstavi mednarodni raziskovalni projekt, ki je potekal v Angliji, na Nizozemskem, v Nemčiji, Avstraliji, Venezueli in v Braziliji. Gre za etnično, socialno, politično, ekonomsko in zgodovinsko različna okolja, kar se kaže na stopnji in oblikah kriminalitete ter med drugim tudi na organiziranosti, usposobljenosti in opremljenosti policijskih enot. Cilj raziskave je bil ugotoviti, kako policisti v teh okoljih govorijo o uporabi prisilnih sredstev. V ta namen je bil policistom iz posameznih držav predstavljen scenarij, v katerem dva mladeniča - eden je policistom znan iz lokalnega kriminalnega sveta - ubežita aretaciji z avtomobilom. V scenariju se zasledovanje policistov konča tako, da se mladeniča zaletita in bežita s kraja, pri čemer se zdi, kot da ima eden od njiju v posesti strelno orožje. Kljub različnim okoljem se je izkazalo, da obstajajo izrazite podobnosti med skupinami policistov glede dojetja problema, o katerem so razpravljali. Do izrazitejših odstopanj je prišlo zgolj v zadnji fazi scenarija; policisti iz obeh latinskoameriških držav so namreč menili, da je v predstavljenem scenariju oborožen spopad neizogiben.) - Barrett, K. J. in drugi: Primerjalna raziskava odnosa mestne, primestne in podeželske policije do uporabe prisilnih sredstev v zvezni državi New Jersey, ZDA (Namen raziskave, ki je del mednarodnega

projekta, je bil identificirati podobnosti in razlike v dojemanju hipotetične situacije s strani policistov, ki opravljajo svoje delo sicer v različnih okoljih, a vendarle v isti (zvezni) državi. V vzorec raziskave je bilo vključenih 50 policistov iz treh različnih (policijskih) okrožij. Raziskava je pokazala, da so mestni policisti bolj pragmatični in akcijsko usmerjeni ter manj strpni do verbalnega nasilja. Odnos primestnih policistov do postopkovnih pravil je bil bližje podeželskim policistom, ki so še najbolj poznali zakon in mu sledili. Podeželski policisti so tudi tisti, ki so pokazali največjo stopnjo strpnosti do verbalnega nasilja. Kot razlog so avtorji poleg drugačnega geografsko/demografskega okolja med drugim omenili specifičen način usposabljanja mestnih policistov in povprečno višjo stopnjo formalne izobrazbe primestnih in podeželskih policistov ter tudi večje število nadzornikov v primestnem in podeželskem vzorcu.) - Klukkert, A.; Ohlemacher, T.: Med dvema tarčama: izpovedi nemških policistov o uporabi prisilnih sredstev (Po uvodni predstavitvi raziskav na to temo in orisu nemškega policijskega sistema (organizacija, usposabljanje) avtorja predstavitva, kako je 52 policistov (13 ženskega spola, 39 moškega spola) iz devetih nemških zveznih dežel razpravljajo o zgoraj predstavljenem hipotetičnem scenariju. V svojem prispevku sta se avtorja osredotočila na dve vprašanji, in sicer, kateri poglobitveni dejavniki vplivajo na uporabo prisilnih sredstev ter kako nemški policisti upravičujejo oziroma legitimizirajo pretirano uporabo prisilnih sredstev. V analizo strukturnih dejavnikov na eni strani (organizacija, osebnostne značilnosti policistov, karakteristike konfliktna situacije) in subjektivnega dojemanja situacije na drugi strani so vključeni dobesedni citati policistov, na podlagi katerih avtorja med drugim zaključita, da bolj ko se v dani situaciji kot konfliktna cilja pojavita želja po ohranitvi avtoritete na eni strani in strah pred eskalacijo na drugi strani, bolj so dejanja policistov čustveno (pre)determinirana in večja je verjetnost, da se bo konflikt končal z nezakonito oziroma pretirano uporabo prisilnih sredstev. Avtorja ob izrazito slikovitih citatih prav tako identificirata in analizirata 3 specifične vzorce upravičevanja (pretirane) uporabe prisilnih sredstev: 1. kot reakcijo na nezakonito upiranje državni oblasti, 2. kot posledico nespoštljivega ravnanja do "institucije" oziroma funkcije policista, 3. kot napad na konkretno osebo/policista.)

Crime, Law and Social Change, Dordrecht, leto 2009 (vol. 52), št. 3:

Številka je tematska in vsebuje prispevke o nasilju v povezavi z nezakonitimi (črnimi) trgi.

Naylor, R.T.: Nasilje in nezakonita gospodarska dejavnost: dekonstrukcija (Avtor si je zadal nalogo, da razčisti terminološke nedoslednosti oziroma zablude in izpostavi pomanjkljivo logiko, ki se skriva za pogostimi trditvami o tesnih poveza-

vah med nasiljem in nezakonitimi/črnimi trgi. V svoji analizi identificira 12 različnih nezakonitih trgov in ugotovi, da je nasilje v celotnem gospodarskem ciklu (proizvodnja, prodaja, razdelitev dohodka med udeležence, investiranje dobičkov) pretežno prisotno le na črnih trgih prostitucije in mamil. Avtor zaključa, da pogoste, generalizirane in "samoumevne" ocene o tem, da je nasilja na črnih trgih več kot na zakonitih trgih, niso na mestu. Politični in družbeni kontekst sta po mnenju avtorja bistveno bolj pomembna dejavnika za pojav nasilja kot (ne)zakonitost trga.) - Reuter, P.: Sistemsko nasilje na trgu prepovedanih drog (Kljub temu, da trg s prepovedanimi drogami na splošno funkcionira brez nasilja, se občasno in na posameznih področjih pojavi visoka stopnja nasilja. Prispevek najprej predstavi teoretična izhodišča in nato analizira vzroke in motive za tovrstne občasne izbruhe nasilja; od notranjih organizacijskih dejavnikov kriminalnih skupin (nasledstvo, discipliniranje), prek konkurenčnega boja različnih kriminalnih skupin, do "trenj" kriminalnih skupin z državo. Izhodišče za analizo predstavljata konkretna izbruha nasilja v Mehiki v letih 2006-2008 (v prvih desetih mesecih leta 2008 naj bi bilo kar 4000 umorov povezanih s trgovanjem z mamili v Mehiki) ter izbruh nasilja, ki je sledil trgovini s crackom konec osemdesetih let prejšnjega stoletja v ZDA.)

Crime, Law and Social Change, Dordrecht, leto 2009 (vol. 52), št. 4:

Moeller, K.K.: Policijska "čistilna akcija" na območju Christianina v Kopenhagnu (Nedavna zaostritev danske politike glede nadzora posedovanja in prodaje marihuane je precej vplivala na spremembo maloprodajnega trga marihuane v Kopenhagnu. Do zakonodajne spremembe je prišlo leta 2004, ko se je kazen za posedovanje marihuane za osebno uporabo spremenila iz opozorila na obvezno denarno kazen 70 evrov (ta kazen se je v letu 2007 početverila). Zakonu je sledila takojšnja "čistilna akcija" policije na območju Christianina, kjer je maloprodajni trg marihuane cvetel zadnjih 32 let. Po uvodni "čistilni akciji" leta 2004 je policija začela izvajati režim ničelne tolerance na tem območju, kar je med drugim privedlo do 12 večjih nasilnih soočenj, do 114 ranjenih policistov ter 29 uradnih pritožb zaradi prekoračitve pooblastil. Avtor v svojem prispevku najprej predstavi razvoj politike kaznovanja v zvezi s posedovanjem in prodajo marihuane na Danskem in nato analizira, kako je porušeno ravnovesje na trgu marihuane privedlo do večje stopnje nasilja in do novega "ravnotežja" ter novih težav.) - Carswell, A.T.; Bachtel, D.C.: Hipotekarna goljufija: analiza dejavnikov tveganja v prizadetih skupnostih (Hipotekarna goljufija je ena izmed oblik t.i. kriminalitete belih ovratnikov, ki negativno vpliva tudi na širšo skupnost in ne zgolj na žrtev. Ker je hipotekarna goljufija generičen pojem, so najprej podane nekatere temeljne definicije ter klasifikacija in predstavljene

najpogostejše oblike. Sicer pa avtorja v svojem prispevku analizirata povezavo izbranih dejavnikov (stopnja nezaposlenosti, stopnja revščine, stopnja zasedenosti nepremičnin ter vrednost nepremičnin) s pojavom hipotekarnih goljufij na območju zveznih držav Ohio, Georgia in Missouri v ZDA. Predlagano je bolj sistematično evidentiranje in intenzivnejše obveščanje splošne javnosti o oblikah hipotekarnih goljufij.)

Journal of Research in Crime and Delinquency, Beverly Hills, leto 2009, št. 1:

Anderson, A.L., Hughes, L.A.: Izpostavljenost situacijam, ki vodijo k odklonskemu vedenju: vpliv porabe časa, dohodka in dostopa do prevoznih sredstev (Avtorici analizirata povezave med odklonskim obnašanjem mladih in tremi spremenljivkami, ki naj bi vplivale na verjetnost odklonskega ravnanja. Podatke za statistično analizo črpata iz longitudinalne nacionalne raziskave o zdravju mladoletnikov. Spremenljivke, ki so v prispevku statistično analizirane, so: (ne)strukturiranost porabe prostega časa, lastni dohodki in dostop do prevoznih sredstev. Rezultati so skladni s teoretično podprto izhodiščno hipotezo avtoric, da obstaja povezava med navedenimi situacijskimi spremenljivkami in odklonskim vedenjem mladine.)

Journal of Research in Crime and Delinquency, Beverly Hills, leto 2009, št. 2:

King, W.R.: K proučevanju policijskih organizacij z zornega kota smeri razvoja (Po oceni avtorja, pretekle analize večinoma ne upoštevajo zgodovine, postopka in časovnih dimenzij sprememb v organizaciji policije, zato je naše razumevanje tega, kako in zakaj se policijske organizacije spreminjajo in upirajo spremembam ter kako poteka proces sprememb, omejeno. Avtor poudarja potrebo po analizi smeri razvoja policijske organizacije. V tej luči identificira in predstavi šest značilnih faz v smereh razvoja posamezne organizacijske strukture, in sicer "rojstvo" in "smrt", zgodnjo ustanovitveno fazo, fazo rasti, fazo krčenja ter fazo krize. Navedene faze so definirane v smislu grozdov specifičnih vprašanj, problemov in zakonitosti, ki se pojavljajo skupaj in za katere ni nujno, da sledijo nekemu vnaprej določenemu zaporedju (v tem se predlagana "life-course" analiza loči od t.i. "life-cycle" analize).)

Journal of Research in Crime and Delinquency, Beverly Hills, leto 2009, št. 3:

Wright, B.R.E., Younts, C.W.: Ponovna preučitev razmerja med raso in kriminaliteto: pozitivni in negativni indikatorji

kriminalitete pri afroameriški mladini (Raziskave pripisujejo naraščajočo stopnjo kriminalitete med afroameriško mladino predvsem slabšemu socialnemu položaju in diskriminaciji. Prispevek s statistično analizo podatkov iz longitudinalne raziskave (National Youth Survey) dosednji literaturi na obravnavano temo dodaja spoznanja o vrednotah in institucijah, ki med afroameriško mladino zmanjšuje stopnjo kriminalitete.)

Journal of Research in Crime and Delinquency, Beverly Hills, leto 2009, št. 4:

Braga, A.A. in drugi: Nadzor nad storilci nasilnih kaznivih dejanj po vrnitvi v skupnost: ocena bostonskega programa reintegracije (Po predstavitvi zaskrbljujočih trendov in podatkov o številu posameznikov na prestajanju zaporne kazni v ZDA se prispevek osredotoči na problem povratništva in predstavi bostonski program reintegracije. Program je namenjen izbranim storilcem nasilnih kaznivih dejanj in njihovemu vključevanju v domačo skupnost s pomočjo mentorstva, socialne pomoči in zaposlitvenega načrta. Avtorji predstavijo statistično analizo uspešnosti programa. Analiza temelji na primerjavi stopnje povratništva posameznikov, ki so šli skozi program, s stopnjo povratništva statistično primerljive skupine storilcev nasilnih kaznivih dejanj, ki niso bili del programa. Ugotavljajo, da razlika v stopnji povratništva ni zanemarljiva, saj je pri udeležencih programa stopnja povratništva v prvih treh letih po izpustitvi do 30% manjša kot v statistični "kontrolni" skupini.) - Steiner, B., Wooldredge, J.: Individualni in okoljski dejavniki pri zapornicah, ki vplivajo na nasilne in nenasilne kršitve pravil v zaporu (Avtorja sta na vzorcu več kot 2200 storilk kaznivih dejanj, ki so v letih 1991 ter 1997 prestajale zaporno kazen v 40 različnih zaporih v ZDA, analizirala individualne in okoljske dejavnike, ki bi lahko vplivali na kršitev pravil v zaporu. Kot statistično pomembne dejavnike tako za nasilno kot nenasilno kršenje pravil sta identificirala starost, etnično pripadnost, starševstvo, predkaznovanost, dolžino kazni, zlorabo, zasvojenost pred nastopom kazni, duševno zdravje (pred in po nastopu kazni), stopnjo (pre)natrpanosti zavora in stopnjo (fizične) nadzora v samem zaporu. Kot statistično pomembni zgozlj za en tip kršitev pravil pa so bili identificirani rasa, zakonski stan oziroma skupno gospodinjstvo in tip kaznivega dejanja za nasilne kršitve ter sodelovanje pri zavodskih dejavnostih in delo v zaporu za nenasilne kršitve.) -

Bersani, B.E. in drugi: Napovedovanje razvoja prestopništva v življenjskem ciklu prestopnikov: ugotovitve na podlagi analize nizozemske skupine obsojencev (Napovedovanje kriminalnega razvoja posameznikov ima v kriminologiji dolgo zgodovino, postalo pa je še bolj privlačno predvsem z vidika kriminalitetne politike, ko so raziskave pokazale, da je majhen del prebivalstva odgovoren za velik delež kaznivih dejanj. Če bi namreč bilo

mogoče zgodaj identificirati to skupino prestopnikov, bi bilo domnevno mogoče preprečiti velik delež kaznivih dejanj. V prispevku avtorji najprej predstavijo nekatere modernejše teorije (e.g. teorija Moffittove o dvojni taksonomiji prestopnikov) in nato na vzorcu več kot 5000 oseb, ki so bile obsojene za kazniva dejanja na Nizozemskem leta 1977 in za katere so zbrani podatki o njihovem nadaljnjem življenju, preizkusijo ugotovitve Sampsona in Lauba z uporabo njune metodologije. Tako kot Sampson in Laub so tudi avtorji tega prispevka na koncu prišli do zaključka, da je težko napovedovati vzorce kriminalnega obnašanja posameznikov v nadaljnjem življenju na podlagi dejavnikov tveganja, ki so bili identificirani v njihovi mladosti.)

Ciril Keršmanc

The British Journal of Criminology, London, leto 2009, št. 5:

Posebna številka revije z naslovom »Kriminologija in vojna proti terorizmu«, ki sta jo uredila Barbara Hudson in Reece Walters, je namenjena kriminološkemu razumevanju, analizi in kritiki »vojne proti terorizmu«. Ta je razumljena kot eden izmed najpomembnejših »dogodkov« oziroma »konceptov« v zadnjih treh desetletjih, uvrščena ob bok razpadu Sovjetske zveze in padcu železne zavese, končanju apartheidja v Južni Afriki, združitvi Evrope in odprtju Kitajske prostemu trgu, njen začetek pa predstavlja invazija »koalicije voljnih« na Afganistan v oktobru 2001 in Irak v maju 2003. – Green, P.; Ward, T.: Preobrazba nasilja v Iraku (Nasilje se v sodobnem Iraku po invaziji »koalicije voljnih« spreminja in prehaja v državljansko vojno. Kljub temu, da je nasilja po letu 2007 manj, se »konvencionalna« kriminaliteta danes meša s »politično«. Padec Sadamovega, močno centraliziranega sistema, ki je kljub koruptivnosti in totalitarnosti uspel zagotavljati fizično varnost državljanov, je povzročil, da je družbena moč razdrobljena med različne akterje (plemenske šejke, vojaške poveljnike, verske voditelje in ganksterje). Zato je življenje posameznika danes v Iraku težje in manj predvidljivo kot je bilo včasih. Avtorja opozarjata, da v sodobnem Iraku ni mogoče več ločiti legitimnega nasilja države od konvencionalne kriminalitete, ki služi posameznikovemu poveljevanju in individualnim interesom. Ta ločnica sicer ni nikoli in nikjer povsem jasna, a avtorja zagovarjata tezo, da jo je še toliko težje določiti na območjih razpadlih držav, kjer monopola nad sredstvi fizičnega prisiljevanja (še) ni. Natančneje demonstrirata »plemenskost« sodobnega Iraka, moč »gospodarjev vojne« in »sektarstvo« ter mešanje političnega in konvencionalnega nasilja, ki so mu še posebej izpostavljene ženske, geji in transseksualci, kar je privedlo do porasta različnih oblik spolnega nasilja.) – McCulloch, J.; Pickering, S.: Pripravljalne faze kriminalitete

in protiteroristični ukrepi: zamišljanje bodoče kriminalitete v »vojni proti terorizmu« (Vojna proti terorizmu danes ni več osredotočena zgolj na iskanje orožij za množično uničevanje, temveč predvsem na iskanje »radikalnih posameznikov«. To je, trdita avtorja, privedlo do povečanja tehnološko podkrepjenega nadzorovanja celih skupin prebivalstva. »Državno oko« danes vidi dlje, pregleduje vse državljane. Avtorja prikažeta, kako vstop protiterorističnih ukrepov v delovanje kazenskoprnega sistema ruši temelje liberalne zasnove kazenskega prava kot branika posamenika pred (pre)invazivnimi in poljubnimi posegi države. To osredotočanje je nekaj novega in prerašča razumevanje kriminalitetne prevencije.) – Pantazis, C.; Pemberton, S.: Od »stare« do »nove« sumljive skupnosti: preizpraševanje učinkov zakonodaje proti terorizmu v Veliki Britaniji (Avtorja primerjata grožnjo, ki se pripisuje muslimanom, živčim v Veliki Britaniji, z grožnjo, ki so jo v preteklosti pripisovali Ircem. Združevanje kazenskoprnega sistema s protiterorističnimi ukrepi je privedlo do odtujitve celih delov družbene skupnosti. Proaktivne policijske dejavnosti neutemeljeno kršijo pravice prebivalstva muslimanske veroizpovedi v imenu nacionalne varnosti. Avtorja postržeta s številnimi dokazi o tem, kako so muslimani nadomestili Irce in postali središče vladnih prizadevanj po zagotavljanju varnosti, prikažeta pa tudi določene razlike v pozornosti, ki so jih deležne posamezne frakcije znotraj muslimanske skupnosti, kar vodi v še večjo radikalizacijo in alienacijo skupnosti, nazadnje ne le v podaljševanje »kulturnega konflikta«, temveč njegovega kreiranja.) – Hamm, M.S.: Zaporski islam v dobi svetega terorja (Zaporska subkultura v visoko varovanih zaporih v ZDA se oblikuje tudi glede na veroizpoved obsojencev in muslimanska vera je postala po letu 2001 najhitreje rastoča religija med zaporniki v zahodnih državah. Avtor analizira prenatrpane zapore v ZDA, kjer ni rehabilitativnih programov, kar vodi v »radikalizacijo« med zaporniškiimi subkulturami. Glavni predlog je, da je potrebno posameznikom, ki iščejo »duhovno pot«, ponuditi verske programe in verske učitelje. Vera je lahko pomemben dejavnik na poti rehabilitacije. Odsotnost verskih učiteljev in verskih rehabilitativnih programov v ameriških zaporih, je po mnenju avtorja privedlo do tega, da so zapori postali inkubatorji verskega fundamentalizma. Posamični karizmatični obsojenci namreč svoje sojetnike, ki iščejo duhovno pot, novačijo in prepričujejo, da bi se po izpustitvi iz zapore priključili terorističnim mrežam.) – Aradau, C.; van Munster, R.: Izjeme in »vojna proti terorizmu«: kriminologija sreča mednarodne odnose (Teorija izjem (Schmitt) je teorija mednarodnih odnosov in avtorja menita, da je koristna tudi za kriminologijo. Domnevne izjeme (v pravnem redu) so namreč pogosto način, ki v »vojni proti terorizmu« same po sebi nasprotujejo temeljnemu načelu poštenega kazenskega postopka in tradicionalnim vrednotam demokratičnih družb. Avtorja menita, da se kriminološki diskurz in diskurz mednarodnih odnosov kljub svoji različnosti, osredotočata (tudi) na proti-pravo, ki spodkopava temeljne

vrednote vladavine prava. Perspektive obeh diskurzov omogočajo kritiko vladnih praks v vojni proti terorizmu. Skupni uvid obeh diskurzov je, da je treba »vojno proti terorizmu« opazovati v odnosu do pojma »previdnostnega tveganja«. V novih oblikah izjemnosti namreč suverenost postane neodgovorna, pravo postane tehnologija za preprečevanje katastrof, subjektivnost pa se krepi s tehnikami pripravljenosti.) – Hudson, B.: Pravičnost v času terorja (Avtorica analizira predpostavko zagovornikov »vojne proti terorizmu«, da so njihova prizadevanja pravična in da zasledujejo načelo pravičnosti. Sprašuje se, kako je mogoče, da se povsem legitimna prizadevanja posameznikov, željnih pravičnosti, sprevržejo v lastno nasprotje, torej v okupacijo držav (Afganistana in Iraka), v uporabo mučenja (v zaporu v Guantanamo Bayu), v podaljševanje časa trajanja pripora in v povečevanje tehnološko podkprepljenega nadzorovanja vseh državljanov. Meni, da je maščevanje nezdržljivo s pojmom pravičnosti, saj je cilj pravičnosti ravno v tem, da preraste maščevanje. Pravičnost kliče po dialogu, po razumevanje drugega, njegovih/njenih potreb, motivov in aspiracij. Bombardiranje, mučenje in dolg pripor pa zavračajo dialog, po katerem kliče pravičnost. Avtorica analizira pisanje Michaela Walzerja o pravičnih in nepravičnih vojnah, Michaela Ignatieffa o uporabi manjšega zla, Jacquesa Derridaja o pravicah tujca do gostoljubnosti in Drucille Cornellove o potrebi, da branimo naše ideale v času, ko je najbolj verjetno, da jih bomo zapustili. Zavzame se za »planetarni humanizem«, po katerem je prva identiteta posameznika ta, da je človek in ne pripadnik določene nacije ali etnične skupine.)

Criminology, Maryland, leto 2009, št. 3:

Hipp, J.R.; Yates, D.K.: Ali pogojno odpuščeni obsojenci vplivajo na kriminaliteto v soseki? Študija primera v Sacramentu (Kalifornija) (Članek predstavi študijo, ki primerja podatke o pogojno odpuščenih v mestu Sacramento v obdobju 2003-2006 s podatki o mesečnih gibanjih kriminalitete v istem mestu za enako obdobje. Glavna ugotovitev je, da povečanje števila pogojno odpuščenih vodi v povečanje kriminalitete na preučevanem kraju. Avtorja ponujata tri možne odgovore: (1) povečanje kriminalitete je posledica dodatnih kaznivih dejanj, ki jih izvršijo pogojno odpuščeni, (2) morda je posledica reaktiviranja vezi med pogojno odpuščenimi in ostalimi rezidenti, ali (3) posledica strukturnih sprememb, ki jih izzovejo pogojno odpuščeni (na primer povečanje stanovanjske nestabilnosti). Nasilni pogojno odpuščeni močno vplivajo na število kaznivih dejanj umora in vloma, vendar pa socialni kapital soselek spreminja ta učinek: stanovanjsko stabilne soseleke znižujejo vpliv pogojno odpuščenih na stopnjo premoženjske kriminalitete (vlomov), medtem ko stanovanjske soseleke z večjih številom prostovoljnih (karitativnih) organizacij zmanjšujejo učinek pogojno odpuščenih na napade zoper življenje in telo. Zaščitni

učinek, ki ga imajo prostovoljne organizacije, je še toliko večji, če gre za organizacije, ki zagotavljajo storitve za mladoletnike.) – Taylor, R.B. in drugi: Kratkoročne spremembe v stopnji aretacije odraslih vplivajo na kasnejše kratkoročne spremembe v prevalenci resne moške delinkvence (Članek predstavi empirično raziskavo o »ekologiji odklonskosti«. Raziskava meri povezavo med četrletnimi stopnjami aretacije odraslih storilcev s kasnejšo resno delinkvenco na območju Philadelphie za dobo nekaj let. V raziskavi avtorji preverjajo pričakovanja štirih modelov: modela odvratanja, po katerem več aretacij vodi v manj kasnejše delinkvence, ter modele skupnostne pravičnosti oziroma masovne inkarceracije, ekološko verzijo teorije pritiska in ekološko različico modela procesne pravičnosti, po katerih več aretacij vodi v več kasnejše delinkvence. Raziskovalci so primerjali časovne razmake med aretacijami in kasnejšo delinkvenco in ugotovili: modeli, ki so primerjali kratka obdobja med aretacijami in kasnejšo delinkvenco so potrdili pričakovanja modela odvratanja – več aretacij je kasneje vodilo v manj težka kazniva dejanja; modeli, ki so primerjali daljša obdobja, pa so potrdili, da je več aretacij kazalec za več težje delinkvence v prihodnosti. To pomeni, da prizadevanje lokalnih akterjev kazenskopravnega sistema lahko spremeni stopnjo odklonskosti.) – Loughran, T.A. in drugi: Ocenjevanje razmerja odmerka-odziv med prestajanjem kazni in prihodnjim povratništvom pri mladoletnih prestopnikih (Znanstvena ekipa se je lotila raziskovanja »večnega« kriminološkega vprašanja, ali, koliko in kako kazenske sankcije učinkujejo na prihodnje ravnanje obsojencev. Osrednje vprašanje je bilo, kakšna institucionalizacija mladih prestopnikov je »učinkovita«. V raziskavi se niso osredotočili zgolj na mladoletne storilce težjih prestopkov, temveč so uporabili podatke iz longitudinalnih študij samoprijav iz dveh velikih ameriških mest. Glavni raziskovalni vprašanji sta bili: (1) kakšen je rehabilitativni učinek institucionalne namestitve (v primerjavi s pogojnimi odpuščeni) in (2) ali obstaja korist (mejna koristnost) pri daljših institucionalnih namestitvah. Rezultati kažejo, da je učinek institucionalne namestitve na prihodnje aretacije in samo-prijavne kršitve nič. Če je že kakšen učinek, je ta prej negativen. Za skupino, ki je izločena iz skupnosti, tudi ni mejne koristi od daljših institucionalnih namestitev. Ideja, da daljše institucionalne namestitve »delujejo«, je zgrešena. Institucionalno obravnavanje mladoletnih prestopnikov je tudi z vidika analize koristi in izgub neprimeren, saj ne omogoča reintegracije.) – Lussier, P. in drugi: Ali je disocialen otrok oče moškega, ki zlorablja? 40-letna longitudinalna študija o razvojnih določilnicah intimnega partnerskega nasilja (Članek poroča o raziskavi, ki se je usmerila na dejavnike tveganja v otroštvu, ki bi lahko napovedali kasnejše intimno partnersko nasilje. Raziskava je bila izvedena na 202 moških, ki so bili v srednjih štiridesetih letih in v intimnem razmerju. Parametri, ki so jih raziskovalci preučevali, so: (1) neuropsihološki manko in kriminogeno družinsko okolje v starosti 8–10 let, (2) antisocialno vedenje v starosti 8 do 18 let, in (3)

intimno partnersko nasilje, ko je posameznik dosegel starost 48 let (nasilje so ocenjevale partnerice preučevanih moških). Rezultati kažejo, da so stopnje viktimizacije relativno visoke, da je nasilje večinoma vzajemno in da so moški bolj verjetno žrtve kot napadalci. Kriminološko okolje povečuje tveganje za intimno partnersko nasilje. V raziskavi tudi ugotavljajo močno vez med visoko stopnjo antisocialnega vedenja v adolescenci in intimnim partnerskim nasiljem v zrelejši dobi.

Pripravil Aleš Završnik

European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice, The Hague, leto 2009, št. 1.

Pakes, F.: Globalizacija in nadzor nad nizozemskimi »Coffee Shops« (Avtor v članku prikazuje okoliščine, ki so v globaliziranem okolju vodile najprej k razmahu, kasneje pa k upadu ti. coffee-shopov. Ključnih dejavnikov liberaliziranega režima prometa s marihuano je več. Prvi je gotovo pomanjkanje enotne nacionalne strategije obravnavanja prometa s ti. mehкими drogami. Odločilni korak v to smer je Opium Act iz leta 1976, ki uvede razlikovanje med trdimi in mehкими drogami, kot izhodišče za različno obravnavo potrošnikov različnih prepovedanih drog, s tem pa tudi »normalizacijo« in družbeno vključenost uživalcev mehkih drog. Do nastanka prvih coffee-shopov je prišlo bolj ali manj spontano, od leta 1997 pa je njihovo število v upadanju. Liberalizacija režima uživanja mehkih drog je vodila tako v čezmejno oblikovanje centrov »trgovine na debelo« (na primer, v Belgiji), kot tudi v povečanje števila obiskovalcev coffee-shopov v obmejnih lokalnih skupnostih. Vprašanje coffee-shopov zato ni več vprašanje lokalne politike tolerance mehkih drog, ampak smo priča njihovi globalizaciji. Nizozemske oblasti še vedno niso začele z oblikovanjem enotne nacionalne politike obravnavanja mehkih drog, kar je na ravni EU vodilo do neenotnosti pri oblikovanju evropske politike do drog in neodobravanja liberalnega nizozemskega režima. Nizozemske regionalne oblasti so se zavzele za skupno, čezmejno in striktnjšo regulacijo ponudbe coffee-shopov, pri čemer so se izrecno opredelile proti ukinitvi politike tolerance. Za nadaljnji obstoj coffee-shopov bo odločilna kombinacija globalne, transnacionalne evropske politike, in lokalnih ter regionalnih oblasti na Nizozemskem.)

Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform, Köln, leto 2009, št. 4:

Meier, B.-D.; Homann, D.: Praksa državnih tožilcev in sodišč pri pregonu premoženjskih kaznivih dejanj v sistemu obveznega zdravstvenega zavarovanja (Avtorja predstavljata

raziskavo v zvezi z goljufijami in zlorabo položaja in pravic (oziroma njihovih nemških različic) v sistemu obveznega zdravstvenega zavarovanja v Nemčiji. V raziskavi so analizirali 307 kazenskih spisov v zadevah, obravnavanih v letih 2002-2005. Izhodišče raziskave je razlikovanje med storilci, izvajalci storitev (skoraj 3/4 vseh zadev) in storilci, uporabniki storitev (med katerimi je 9% zavarovancev in 16% nezavarovanih uporabnikov storitev). Avtorja ugotavljata, da so storilci, izvajalci storitev, običajno trdnega socialnega in finančnega položaja in ustrezajo tipičnemu profilu storilcev gospodarskih kaznivih dejanj. Ti so v kar polovici primerov storili dejanja v udeležbi, medtem ko potrošniki storitev večinoma (80%) delujejo sami. Podobno asimetrični so tudi podatki o povzročeni škodi. Povprečna višina škode zaradi dejanj izvajalcev storitev znaša približno 50.000 evrov, medtem ko povprečna višina škode zaradi dejanj potrošnikov storitev znaša le eno petino te vsote. Razlika je opazna tudi v deležu priznanj. Avtorja ugotavljata, da spadajo zadeve zoper izvajalce storitev, zaradi večjega števila kaznivih dejanj, obravnavanih kot ena zadeva, zaradi večjega števila udeležencev pri dejanju in višje škode, med kompleksnejše kazenske zadeve. Tožilce in sodnike pesti tudi nepoznavanje delovanja sistema obveznega zdravstvenega zavarovanja. Zato je delež izvajalcev nelegalnih storitev, zoper katere se postopek ustavi, potem ko jim tožilec ponudi plačilo denarnega zneska v zameno za odstop od pregona, zelo velik. Hkrati to tudi pomeni, da so potrošniki teh dejanj izrazito strožje obravnavani in kaznovani.)

Pripravil Primož Gorkič

Gosudarstvo i pravo, Moskva, leto 2009, št. 8:

Boklan, D. S.: Globalna in regionalna ekološka varnost – mednarodnopravni vidik (Od sredine 20. stoletja se je drastično povečalo uničevanje gozdov ter pospešilo izginjanje številnih rastlinskih in živalskih vrst. Znižuje se tudi zdravstvena odpornost ljudi na različne bolezni, pojavljajo se nove vrste bolezni, voda in ozračje sta vedno bolj onesnažena. Vse te spremembe ogrožajo življenje na našem planetu, zato je treba uvesti ekološko usmerjeno ekonomijo in mednarodnopravne mehanizme za varstvo okolja. Avtor obravnava nekaj konkretnih ekoloških vprašanj in predlaga možnosti za njihovo reševanje z mednarodnopravnimi sredstvi.)

Gosudarstvo i pravo, Moskva, leto 2009, št. 9:

Lunev, V. V.: Kriminalizacija in zoperstavljanje ekstremizmu (Vzroki za ekstremistična dejanja so lahko politični, ideološki, rasni, nacionalni ali religiozni. Tovrstna dejanja

so naštet v ruskem kazenskem zakoniku v 63. členu. Proti njim je razen s kaznimi treba delovati še: 1) s preprečevalnimi ukrepi, ki blažijo vzroke in okoliščine za ekstremizem in 2.) z vplivanjem, preprečevanjem in onemogočanjem ekstremističnih dejanj različnih družbenih in religioznih združb ter drugih organizacij in posameznikov. S preprečevalno dejavnostjo naj se ukvarjajo zvezni državni organi, organi pokrajinskih in lokalnih oblasti. Pomembno vlogo imajo tožilci, ki morajo skrbeti za izpolnjevanje zakonov.) – Bačilo, I. L.: Informacijski temelji za zoperstavljanje posameznika in družbe korupciji (Živimo v družbi, kjer se staro prepleta z novim, kjer je veliko pomanjkljivosti in nasprotij. V iskanju poti za bolj razumno, pravično in humano družbo mora sodelovati vsak posameznik. Če bi dosegli zmago vsaj na enem pomembnem področju, kot je uporaba informacijske tehnologije, bi bil že to velik uspeh. Informiranje državljanov prek spleta je osnova za zdravljenje in preprečevanje pojavov, kot je korupcija.)

Pripravila Marija Milenković